ALİ PEDAQOJİ TƏHSİLDƏ İNNOVASİYALAR MÜƏLLİM HAZIRLIĞININ ƏSAS AMİLİ KİMİ

Müseyib İlyasov,
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin kafedra müdiri,
pedaqogika üzrə elmlər doktoru, professor
e-mail: museyibilyas@gmail.com

UOT: 37

Xülasə. *Məqalədə respublikamızda ali pedaqoji təhsilin təkmilləşdirilməsi istiqamətində həyata keçirilən bir sıra mühüm proqramların, müəllim kadrlarının hazırlanması prosesində yeniliklərin olmasını, innovasiyaların genişləndirilməsini mühüm bir vəzifə kimi qarşıya qoyulmasından danışılır. Eyni zamanda ali pedaqoji təhsildə innovativ xarakterli bir sıra məsələlərin həllinin zərurətə çevrildiyi önə çəkilərək təhsilin praktikyönümlülüyünün gücləndirilməsi, tədris planlarına praktikyönümlü fənlərin daxil edilməsi, müəllimlərin qabaqcıl təcrübəni öyrənib ümumiləşdirmə və tətbiqetmə bacarıqlarının inkişafına diqqətin artırılması və s. kimi məsələlər geniş təhlil edilərək əhəmiyyətli təkliflər verilmişdir.*

Açar sözlər: *müəllim hazırlığı, innovasiya, cəmiyyət, texnologiya, əməkdaşlıq.*
Key words: *teacher preparation, innovation, society, technology, cooperation.*
Ключевые слова: *подготовки педагогов, инновация, объшества, технология, сотрудничеств.*

Respublikamızda ali pedaqoji təhsilin təkmilləşdirilməsi istiqamətində həyata keçirilən bir sıra mühüm proqramlar müəllim kadrlarının hazırlanması prosesində yeniliklərin olmasını, innovasiyaların genişləndirilməsini zəruri bir vəzifə kimi qarşıya qoymuşdur. Bu vəzifələr cəmiyyətin sosial-iqtisadi inkişafından irəli gəlir və əsasən bir sıra amillərlə xarakterizə olunur. Belə ki, hazırda təhsilin paradiqmalarının, metodologiyasının, mahiyyət və məzmununun yeniləşməsi prosesi baş verir, yeni-yeni pedaqoji texnologiyalar yaranır və praktiki fəaliyyətə tətbiq olunur. Ali təhsilin Avropa təhsil məkanına inteqrasiyası, diplomların tanınması və ikili diplomların verilməsi istiqamətində əsaslı işlər aparılır, bununla əlaqədar tədris planlarında uyğunluğun yaradılması istiqamətində islahatlar gedir. Dövrlə ayaqlaşmayan fənlər tədris planlarından çıxarılır və daha vacib yeni fənlər tədris planlarına daxil edilir. Təhsilin humanist istiqamətliliyi genişlənir və müəllim-tələbə münasibətlərinin əməkdaşlıq prinsipinə söykənməsi prosesi güclənir. Tələbə auditoriyalarında təhsilalanların müəllimlərlə qarşılıqlı əməkdaşlığı genişlənir, tədrisin ənənəvi formalarından yeni məzmun və formaya keçirilməsi daha intensiv xarakter alır. Rəqabətədavamlı kadrların hazırlanmasına tələblər artır və gələcək mütəxəssislərin praktiki bacarıq və vərdişlərə yiyələnmələrinin zəruriliyi önə keçir. Distant təhsil texnologiyalarının tətbiqi genişlənir və bu yönümdə işlər sürətlə inkişaf edir. Bütün bunlar ali pedaqoji təhsildə innovativ xarakterli aşağıdakı bir sıra məsələlərin həllini

zərurətə çevirir:

– təhsilin praktikyönümlülüyünün gücləndirilməsi, tədris planlarına praktikyönümlü fənlərin daxil edilməsi;

– təhsilin bakalavriat və magistratura səviyyələrində fənn təkrarçılığının aradan qaldırılması;

– müəllimlərin qabaqcıl təcrübəni öyrənib ümumiləşdirmə və tətbiqetmə bacarıqlarının inkişafına diqqətin artırılması;

– tələbələrin pedaqoji təcrübəyə qədərki vaxtlarda (I-III tədris illəri) orta təhsil müəssisələri ilə əlaqəsinə nail olunması;

– pedaqoji təhsilin sonuncu tam bir ilinin pedaqoji təcrübəyə və tələbələrin praktiki hazırlığına verilməsi;

– tədris məşğələlərinin, xüsusən də mühazirələrin müzakirə, dialoq, qarşılıqlı əməkdaşlıq formasında tədrisinə keçilməsi;

– tələbələrin sərbəst hazırlığına müasir yanaşmanın təkmilləşdirilməsinə, özünütəhsil və özünüinkişaf, müstəqil hazırlıq sisteminin yaradılmasına nail olunması;

– müəllimlərin elmi-metodiki hazırlığına diqqətin artırılması və kafedraların perspektivli, elmi dərəcəsi olan müəllimlər hesabına gücləndirilməsi və s.

Ali pedaqoji təhsildə innovasiyaların tətbiqi o zaman səmərəli olur ki, bunlar təhsilin keyfiyyətinin və hazırlanan kadrların etibarlılığının göstəricisi kimi yüksək nəticələrə səbəb olsun. Belə olduqda innovasiyalar geniş tətbiq olunur və pedaqoji dəyərlər səviyyəsinə yüksələ bilir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2018-ci il 16 noyabr tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilən “2019-2023-cü illər üçün Azərbaycan Respublikasında ali təhsil sisteminin beynəlxalq rəqabətliliyinin artırılması üzrə Dövlət Proqramı”nda deyilir: “Qloballaşma şəraitində yeni iqtisadi çağırışlara uyğun rəqabətqabiliyyətli mütəxəssislərin hazırlanması, insan kapitalının davamlı və dayanıqlı inkişafına nail olunması üçün ölkəmizdə ali təhsilin beynəlxalq təcrübəyə uyğun təkmilləşdirilməsi xüsusi aktuallıq kəsb edir” [2]. Bu aktuallıq, eyni zamanda yüksəkixtisaslı müəllim kadrlarının hazırlanmasına da aiddir. Müəllim hazırlığı respublikamızın təhsil sistemində əsas yer tutan ən önəmli problemlərdən biri kimi həmişə aktual olmuş və bu gün də aktualdır. Təhsilin bütün sahələrində olduğu kimi, müəllim hazırlığında da yeniləşmə, innovasiyaların olması təbiidir və cəmiyyətin tələb və tələbatından asılı olaraq buna zərurət getdikcə artmaqdadır. Ali təhsilin yeniləşməsi zəminində müəllim hazırlığında innovasiyaların olması strateji vəzifə kimi ali pedaqoji təhsilin və onun subyektlərinin qarşısında dayanır.

Son illər respublikamızda müəllim hazırlığının mahiyyət və məzmununun yeniləşdirilməsi, ali pedaqoji təhsilin dünyanın qabaqcıl ölkələrinin təhsil sisteminə uyğunlaşdırılması sahəsində aparılan işlər təhsilimizin qarşısında duran qlobal əhəmiyyətli vəzifələrin yüksək səviyyədə həll ediləcəyinə böyük ümidlər yaradır.

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi səviyyəsində ayrı-ayrı universitetlər, o cümlədən respublikamızda müəllim kadrlarının hazırlanmasının bayraqdarı olan Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti səviyyəsində nəzərə çarpacaq işlər görülür və zəruri islahatlar aparılır. Universitetdə son 2-3 il ərzində qabaqcıl təcrübələrdən faydalanaraq tədris proqramları xeyli yeniləşdirilmiş, tədris planlarına tələbələrin peşəkarlıq və səriştəlilik səviyyələrinin artırılmasına real zəmin yaradacaq yeni fənlər əlavə edilmiş, tədrisin praktikyönümlülüyünə diqqət xeyli artırılmış, pedaqoji təcrübənin məzmunu yeniləşdirilmiş, növbəti tədris ilindən başlayaraq, yarım il müddətində interna tipində aparılmasına hazırlıq işləri görülmüşdür. Məzunlarımızın işə qəbulu səviyyələrində xeyli artım olmuşdur. İnkişaf etmiş ölkələrin qabaqcıl ali təhsil müəssisələri ilə əlaqələr genişləndirilmiş, ABŞ-ın Corc Vaşinqton Universiteti ilə ikili diplom üzrə qarşılıqlı əməkdaşlığa başlanılmış, gələcək müəllimlərin peşəkarlıq səviyyələrinin yüksəldilməsi sahəsində bir sıra işlər görülmüşdür. Görüləcək işlər də az deyil və bu istiqamətdə işlər davam etdirilir.

Araşdırma. Müasir dövrdə respublikamızda ali pedaqoji təhsilin əsas hədəfi dövrün tələbləri ilə səsləşə bilən, pedaqoji peşəkarlığa və səriştəyə, əməli bacarıqlara malik, yüksəkixtisaslı pedaqoji kadrların hazırlanmasından ibarətdir. Bu prosesdə innovasiyaların tətbiq olunması zamanın tələbi və tələbatı kimi pedaqoji təhsil müəssisələrinin qarşısında duran ən ümdə vəzifələrdəndir. Yaşadığımız müasir dövrdə cəmiy-

yətin sosial-iqtisadi inkişafı və təhsilin təkmilləşdirilməsinə ehtiyacın yaranması müəllim kadrlarının hazırlanması prosesində yeniliklərin olmasını, innovasiyaların genişləndirilməsini mühüm zərurətə çevirmişdir. Bu zərurəti əsasən, aşağıdakı bir sıra mühüm amillərlə xarakterizə etmək olar:

– cəmiyyətdə baş verən sosial-iqtisadi dəyişikliklər təhsilin paradiqmalarının, mahiyyət və məzmununun, metodologiyasının dəyişməsinə, yeniləşməsinə səbəb olduğundan müasir müəllimlərin bu yenilikləri mənimsəmələri vacib şərtlərdən birinə çevrilmişdir;

– yeni-yeni pedaqoji texnologiyaların yaradılması və bunların təhsil prosesinə gətirilməsi müəllimlərdən praktiki pedaqoji fəaliyyətlərində onlardan yüksək səviyyədə istifadə etmək bacarıqlarına malik olmağı zəruri etmişdir;

– Avropa təhsil məkanına inteqrasiya, diplomların tanınması və ikili diplomların verilməsi məqsədi ilə müəllim kadrları hazırlayan ali məktəblərin tədris planlarında uyğunluğun yaradılması istiqamətində işlərin aparılması mühüm məsələlərdən birinə çevrilmişdir;

– real vəziyyətdən və qarşıda duran vəzifələrdən asılı olaraq tədris planlarında zəruri dəyişikliklərin edilməsi, dövrlə ayaqlaşmayan fənlərin tədris planlarından çıxarılması və yeni fənlərin tədrisə gətirilməsi müəllimlərin bu dəyişmələrə çevik reaksiya verməlırinə, müntəzəm olaraq yeniləşmə istiqamətində özünütəkmilləşdirməyə ehtiyac yaranmışdır;

– orta məktəblərdə təhsilin məzmununun yeniləşməsi, sosial-iqtisadi inkişafla bağlı bu sahədə yeniliklərin edilməsi müəllim hazırlığında da bunların nəzərə alınmasına bilavasitə təsir göstərmişdir;

– müəllim-tələbə münasibətlərinin əməkdaşlıq prinsipinə söykənməsi, mühazirə və seminar məşğələlərinin ənənəvi formalarından uzaqlaşaraq, yeni məzmun və formaya keçilməsi tədrisdə yeni forma və metodlardan istifadə edilməsini real zərurətə çevirmişdir;

– təhsilin demokratikləşməsi nəticəsində tələbə auditoriyalarında təhsilalanların müəllimlərlə qarşılıqlı əməkdaşlığa can atması, diskussiyalara qoşulması ali məktəb müəllimlərinin özünüinkişaf və özünütəkmilləşdirmə səylərini artırmaq zərurətini reallaşdırmışdır;

– pedaqoji ali təhsil müəssisələri məzunlarının işə qəbulu sisteminin dəyişməsi, ixtisaslı kadrlara, xüsusən rəqabətədavamlı kadrların hazırlanmasına tələbin artması, mütəxəssis hazırlığının mahiyyət və məzmununda, eyni zamanda onların praktiki bacarıq və vərdişlərə yiyələnmələrində əsaslı islahatların olmasına zərurət yaratmışdır;

– gələcək müəllimlərdə qabaqcıl təcrübəni öyrənib ümumiləşdirmək və tətbiq etmək bacarıqlarının, novator, yaradıcı müəllim kimi motivlərin formalaşdırılması və bu istiqamətdə onlarda tədqiqatçılıq bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi artıq bir tələbata çevrilmişdir;

– informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tədris prosesində özünə mühüm yer tutması, distant təhsil texnologiyalarının tətbiqinin genişləndirilməsi və bu yönümdə işlərin sürətli inkişafı ali pedaqoji təhsilin məzmun və formalarında yeniliklərin edilməsinə kəskin tələbat yaratmışdır.

Tapıntılar. Bu istiqamətlərdə innovasiyaların aparılması artıq həyati zərurətə çevrildiyindən ali pedaqoji təhsil müəssisələrində müəllimlərin, idarəedici strukturların və onların rəhbərlərinin üzərinə böyük məsuliyyət düşür. Bununla yanaşı, ali məktəb müəllimlərinin özünüinkişaf, özünütəkmilləşdirmə və özünüaktuallaşdırma imkanları da artır. Unutmaq olmaz ki, yeni texnologiyalar, tədris resursları, kompüterlər, mad-di-texniki baza nə qədər çox olsa da, innovasiyaların müvəffəqiyyətlə tətbiq edilməsi, bilavasitə müəllimdən, onun işgüzarlığından, hazırlıq səviyyəsindən, məsuliyyətindən və yeniliyə nə dərəcədə hazır olmasından həlledici dərəcədə asılıdır. “Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası”nda deyildiyi kimi: “Təhsilalanın savadlı və səriştəli şəxs kimi formalaşmasına müəllimin təsiri müəllimin akademik bacarıqlarından, tədris təcrübəsindən və peşəkarlıq səviyyəsindən xeyli asılıdır. Müəllimin bu keyfiyyətləri ilə təhsilalanların nailiyyətləri arasında sıx korrelyasiya mövcuddur” [1]. Burada aparıcı rol müəllimə, onun peşəkarlığına və səriştəli olmasına məxsusdur. Bunlar olmasa nə yuxarıdan verilən göstərişlər, nə də ən yaxşı hazırlanmış metodiki vəsaitlər heç bir əsaslı dəyişikliyə səbəb ola bilməyəcəkdir.

Bugünün ali məktəb müəllimi aparıcıdır, isti-

qamətvericidir, məsləhətçidir, tədqiqatçıdır və s. Müəllim getdikcə bu funksiyaları mənimsəməklə mühazirə və seminar məşğələlərini şablon məcradan çıxarır, müəllim-tələbə əməkdaşlığı müstəvisinə keçirərək tələbələri problemin həllinə cəlb edir və pedaqoji prosesi tərəf-müqabil, subyekt əməkdaşlığı şəraitində həll edir. Azərbaycan təhsilində özünün yeri və mövqeyi olan, yenilikçi ideyaları ilə diqqəti çəkən əməkdar müəllim A.Cahangirov yazır: "Sevindirici haldır ki, bu gün bizdə dərslərini açıq elan etmiş və müasir təlim metodu və üsullarına yiyələnmiş universitet müəllimlərinin sayı artmışdır. Bununla belə, əgər söhbət beynəlxalq təcrübədən gedirsə, professor-müəllim heyətinin hamısı artıq müasir təlim metodlarını kompleks şəkildə istifadə etməyə qadir olmalıdırlar. 17 il əvvəl Harvardda təlim keçdiyim 3 həftə ərzində bir dəfə də olsun, hansısa məşğələmiz mühazirə formasında keçmədi!" [3, s.106-107]. Fikrimizcə, ali məktəblərimizdə də məşğələlərin bu forma və metodla tədrisinə keçilməsinin vaxtı artıq çoxdan çatmışdır. Aydın məsələdir ki, bunlar ali məktəb müəllimindən yüksək səriştəlilik, pedaqoji texnologiyaları dərindən bilmək, ali məktəb pedaqogikası və psixologiyası üzrə xüsusi hazırlıq tələb edir.

Təhsildə innovasiyalar, məhz bunların dərk edilməsi, bu təməl üzərində yeniliklərin tətbiqi ilə reallaşır. Bu isə nəticə etibarilə müəllim hazırlığının keyfiyyətinə və səmərəli şəkildə həyata keçirilməsinə bilavasitə öz müsbət töhfəsini vermiş olur. Müəllim hazırlığında innovasiya yenilik, müsbət istiqamətdə dəyişmə, yeniliyin tətbiq edilməsi və bunların sayəsində pedaqoji prosesə yenilik gətirməkdir. Elə bir yenilik ki, o əvvəlkilərdən daha əlverişlidir, səmərəlidir və alınan nəticə daha yüksəkdir. Bu baxımdan, respublikamızda müəllim hazırlığı sistemində müəyyən innovasiyaların olması, müsbət addımların atılması təqdirəlayiqdir. Lakin müasir dövrdə əmək bazarında rəqabətqabiliyyətli, daha yaxşı, səriştəli, peşəsini, ixtisasını sevən müəllim kadrlarının hazırlanması istiqamətində görülməli işlər də az deyildir.

Təcrübə göstərir ki, təhsildə innovasiyalar istər ali məktəbdə olsun, istərsə də orta məktəbdə əsasən, 2 mühüm istiqamətdə aparılır:

– dünyanın, eləcə də ölkəmizin qabaqcıl ali məktəblərinin və müəllimlərinin təcrübəsinin öyrənilib tətbiq edilməsi;

– novator müəllimlərin özlərinin hazırladıqları müəllif texnologiyalarının olması və onların tətbiq edilməsi.

Birinci istiqamət, ilk növbədə, təcrübədə özünü doğrultmuş, artıq sınanılmış və müəyyən müsbət nəticələri ilə həqiqətən də yenilik olan nəzəriyyənin pedaqoji təcrübəyə gətirilməsi, eyni zamanda təcrübədən nəzəriyyəyə gətirilmiş pedaqoji ideyaların tətbiqi ilə bağlıdır. Hər iki halda yenilik praktiki pedaqoji fəaliyyətə tətbiq olunmaqla müsbət nəticələrə səbəb olarsa, innovasiya səviyyəsində özünü göstərə bilir.

Pedaqoji innovasiyaların nəticə etibarilə səmərəli olması bir sıra obyektiv və subyektiv amillərlə səciyyələnir. Bunlar əsasən aşağıdakılardan ibarətdir:

– yeni pedaqoji ideyanın (ideyaların) tətbiq olunmasına müəllimin özünün maraqlı olması və buna səy göstərməsi;

– innovasiyanın tətbiqinə maneçilik törədən amillərin (pedaqoji yeniliyin mahiyyətinə varmama, işə laqeyd münasibət, şəraitin olmaması və s.) aradan qaldırılması;

– ali məktəbdə innovasiya mühitinin (təşkilati, metodiki, texnoloji, mənəvi-psixoloji) yaradılması və s.

Qeyd edək ki, ali təhsil sistemimizdə əsas yeri yuxarıda göstərdiyimiz birinci istiqamət, yəni qabaqcıl təcrübənin öyrənilib tətbiq edilməsi tutur ki, zənnimizcə, bununla kifayətlənmək ali pedaqoji təhsildən gözlədiyimiz nəticələrin əldə edilməsi üçün heç də qaneedici sayıla bilməz. Hər bir müəllim özü mövcud yeni pedaqoji ideyaları tətbiq etməklə bərabər, özü də yenilik yaratmağa çalışmalı və fəaliyyətində özünəməxsus yeniliklər etməyi bacarmalıdır. Bu, həm onun yaradıcılıq uğurlarını artırmaqla yanaşı, həm də məşğələlərinin daha maraqlı, daha cəlbedici və səmərəli olmasına əsaslı təsir göstərə bilən amil olduğundan buna ciddi yanaşılmalıdır.

Təcrübə göstərir ki, pedaqoji innovasiyalarda ən optimal vəziyyət bunların hər ikisinin də olması və onların əlaqəli tətbiqinə nail olunmasıdır. Yəni müəllim hazırlığı üzrə qabaqcıl təcrübənin öyrənilməsi, ümumiləşdirilməsi və tətbiq edilməsi, eyni zamanda ali məktəb müəllimlərinin bunlara yaradıcı yanaşması özlərinin ideya və

təcrübəsindən gələn yenilikləri də bura əlavə etməklə, onların sintezinə nail olunması ilə müşayiət olunarsa daha uğurlu nəticələr əldə etmək olar. Burada ali məktəb müəllimi, həm də yenilikçi, yeni ideyanın və metodikanın, texnologiyaların müəllifi kimi öz təcrübəsini genişləndirə və tətbiq edə bilər. Ali məktəb müəllimlərinin pedaqoji prosesə belə yanaşma tərzi onların özlərinin səriştə və bacarıqlarını artırmaqla yanaşı, pedaqoji prosesin nəticəsinə də öz müsbət təsirini göstərmiş olur ki, bu da müəllim hazırlığının keyfiyyətinin yüksəlməsi ilə xarakterizə olunur.

Müəllim hazırlığına innovasiyaların gətirilməsi yeni təfəkkürlü müəllim kadrlarının hazırlanmasında mühüm yer tutan məsələlərdəndir. Ona görə də müəllim kadrlarının hazırlanmasına məktəblərimizin və təhsilimizin gələcək 5-10 il sonrakı perspektiv tələblərini nəzərdə tutmaqla geniş aspektdən yanaşılmalıdır. Bu istiqamətdə aşağıdakı bir sıra məsələlərin nəzərə alınmasını zəruri hesab edirik:

– tədris planlarında mühazirə ilə seminar məşğələlərinin balansında seminar və praktiki məşğələlərin xeyrinə dəyişikliklərin edilməsi, təhsilin praktikyönümlülüyünün gücləndirilməsi;

– təhsilin bakalavriat və magistratura səviyyələrinin tədris planlarında varisliyin təmin olunması ilə yanaşı, fənn təkrarçılığının aradan qaldırılması;

– hazırlanan müəllim kadrlarının peşəkarlıq və səriştəlik keyfiyyətlərinin yüksəldilməsi məqsədi ilə "Praktik pedaqogika" və "Praktik psixologiya" fənlərinə geniş yer verilməsi və onların tədrisinə diqqətin artırılması;

– müvafiq kafedralarda "Qabaqcıl təcrübə məktəbi"nin yaradılması və "ustad dərsləri"nə (master klass) geniş yer verilməsi;

– bakalavriatların gələcək praktiki müəllim kimi hazırlanmalarını əsas götürərək, sonuncu tədris ilinin (IV) pedaqoji təcrübədə olmalarının təmin edilməsi və bu müddətdə onların müəllim köməkçisi kimi fəaliyyət göstərmələrinə nail olunması;

– tələbələrin tədris-tədqiqat işlərinin genişləndirilməsi və onların orta məktəblərlə əlaqəsinin təmin olunması, pedaqoji təcrübəyə qədər olan dövrdə də tələbələrin orta məktəblərdə "məktəbin dostları" kimi könüllü fəaliyyətlərinə kömək göstərilməsi;

– tədris məşğələlərinin tələbələrin fəallığı şəraitində aparılmasına, məşğələlərdə onların pedaqoji prosesin subyekti kimi fəaliyyət göstərmələrinə və onlarda tədqiqatçılıq bacarıqlarının inkişaf etdirilməsinə nail olunması;

– tələbələrin sərbəst hazırlığına müasir yanaşma bir o qədər də səmərəli olmadığı üçün bu prosesin daha optimal formalarının hazırlanması və təhsilalanların özünütəhsil və özünüinkişaf, müstəqil hazırlıq sisteminin təkmilləşdirilməsinə nail olunması;

– kafedraların elmi-pedaqoji səviyyəsini yüksəltmək məqsədi ilə perspektivli, elmi dərəcəsi olan müəllimlər hesabına gücləndirilməsi.

Nəticə. Pedaqoji təhsilin əsas hədəfi peşəkar və səriştəli müəllim kadrlarının hazırlanması olduğundan ali pedaqoji təhsildə müasir dövrün tələblərinə müvafiq innovasiyalar sisteminin yaradılması bu hədəfə çatmaqda mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Respublikamızda ali pedaqoji təhsilin inkişaf istiqamətində aparılan islahatlar və qabaqcıl ölkələrin bu sahədə təcrübəsi göstərir ki, təcrübədə sınaqdan keçmiş və faydalı olan innovasiyalar tətbiq etmədən yüksək bacarıq və səriştəliliyə malik yeni müəllim kadrları hazırlamaq çox çətindir.

Zaman keçdikcə müəllimin qarşısında duran tələblər də artır, dəyişir və yeniləşir. Müəllimin ixtisasını yaxşı bilməsi, sadəcə olaraq proqram materialının şagirdlərə öyrədilməsi ilə öz vəzifəsini bitmiş hesab etməsi bu gün artıq arxada qalmışdır. Müasir cəmiyyətimiz və təhsil sistemimiz müəllimdən kreativ və yaradıcı düşüncə, yeni pedaqoji təfəkkür, qabaqcıl pedaqoji texnologiyalara yiyələnmək, şagirdlərin təfəkkürünü və təxəyyülünü inkişaf etdirmək bacarıqları, yüksək idarəetmə qabiliyyətləri, yenilikçi olmaq, öz üzərində işləmək və özünütəkmilləşdirmək bacarıqları və qabiliyyətləri tələb edir. Bunların əsası isə ali pedaqoji təhsil prosesində qoyulduğundan bu tələblərin reallaşdırılmasında ali məktəb, pedaqoji təhsil və onun daşıyıcıları olan müəllimlər böyük rol oynayırlar.

Ali məktəb müəllimi artıq biliklərin trasformatoru olmaq, yazdığı mühazirələri tribuna kürsüsü arxasından 80-90 dəqiqə oxumaq, izah etmək funksiyasını itirməkdədir. Müasir ali məktəb müəllimi istiqamətverici, yol göstərici, yara-

dıcı düşüncəyə yardımçı olan bələdçi, tələbələri fikirləşməyə, axtarışa sövq etməyə stimullaşdıran, onlarda inkişafetdirici motivlər formalaşdıran yaradıcı müəllimdir, pedaqoqdur, müəllimlər müəllimidir. Ona görə də ilkin pedaqoji təhsil prosesində tələbələrin pedaqoji fəaliyyətə hazırlanmasında yaradıcı və yenilikçi mühitin yaradılması, innovasiyaların tətbiqi vacibdir və qaçılmazdır. Bütün bunlar pedaqoji təhsilin daha məzmunlu və daha yüksək səviyyədə təşkili və aparılmasının əsas amilləri olduğundan, müəllimlərin gündəlik pedaqoji fəaliyyətində mühüm yer tutmalıdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası. Bakı, 2013.
2. 2019-2023-cü illər üçün Azərbaycan Respublikasında ali təhsil sisteminin beynəlxalq rəqabətliliyinin artırılması üzrə Dövlət Proqramı. URL: https://president.az/articles/30751.
3. Cahangirov A. Təhsilimiz: dünəndən sabaha. Optimistin baxışları. Bakı, Şərq-Qərb, 2020.
4. İlyasov M. Müəllim peşəkarlığı və pedaqoji səriştəliliyin müasir problemləri. Bakı, Elm və təhsil, 2018.
5. İlyasov M. Müasir təhsil: ənənədən innovasiyaya. Bakı, Elm və təhsil, 2021.

M.Ilyasov

Innovations in higher pedagogical education as a key factor in teacher training

Abstract

The article discusses a number of important programs implemented in the country to improve higher pedagogical education, the innovations in the process of teacher training, and the expansion of innovations as an important task. Furthermore, stressing the need to address a number of innovative issues in higher pedagogical education, strengthening the practical orientation of education, inclusion of practical subjects in the curriculum, increasing the focus on the development of teachers' ability to learn and summarize best practices, and other similar issues are analyzed in detail and important proposals are made.

М.Ильясов

Инновации в высшем педагогическом образовании как ключевой фактор подготовки учителей

Аннотация

В статье говорится о ряде важных программ, реализуемых в стране по совершенствованию высшего педагогического образования, о наличии инноваций в процессе подготовки учителей, о расширении инноваций как о важной задаче. При этом подчеркивая необходимость решения ряда новаторских вопросов в высшем педагогическом образовании, усиления практической направленности образования, включения в учебные планы практических предметов, усиления внимания к развитию у педагогов навыков обобщения и применения и т.д. Такие вопросы были подробно проанализированы и сделаны важные предложения.